

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مسئولیت مدنی

ناشی از نقض قرارداد

عبدالخالق قاسمی

۱۳۸۶
انتشارات دانشگاه کابل
کابل، ۱۳۹۵

سرشناسه: قاسمی، عبدالخالق، سال تولد؟؟؟
عنوان و نام پدیدآور: مسئولیت مدنی: ناشی از نقض قرارداد / عبدالخالق قاسمی
مشخصات نشر: کابل: انتشارات دانشگاه کاتب، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: قطع وزیری / ۲۴۰ ص.
موضوع: حقوق.

نام کتاب: مسئولیت مدنی (ناشی از نقض قرارداد)
نویسنده: عبدالخالق قاسمی
ناشر: انتشارات دانشگاه کاتب
ویراستار: ؟؟؟
طراح جلد و برگ آرا: نشر واژه
نوبت چاپ: دوم، زمستان ۱۳۹۵
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
چاپخانه: واژه
قیمت: ۲۰۰ افغانی
آدرس دانشگاه کاتب: کابل، سرک دارالامان، روبروی لیسه حبیبیه

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر (چاپ، کپی، عکس، انتشار الکترونیکی و غیره) برای ناشر محفوظ است.
با متخلف برخورد قانونی صورت می‌گیرد.

مراکز پخش و فروش

شعبه اول: کابل، چهارراهی پل سرخ، مارکیت ملی، دکان شماره ۱۷، نشر واژه، ۰۷۸۶۹۵۶۴۶۳
شعبه دوم: کابل، چوک شهید مزاری (ع)، مارکیت محمدی، دکان شماره ۳۵، نشر واژه، ۰۷۴۴۰۲۹۵۷۰

تقدیم به

• به روان پدر و مادر مرحومم که با مهربانی مسیر تحصیل را فرارویم نهادند و تقدیم به همسر و فرزندان عزیزم زهرا، محمد و علی که هم سفر را هم بودند و سختی های زندگی را با شکیبایی تحمل کردند و با فراهم ساختن محیط آرام در منزل، مرا در نگارش این نوشتار یاری رساندند.

فهرست مطالب

مقدمه ۱۵

بخش اول: کلیات

بخش اول: کلیات ۲۳

فصل اول: شناخت مسئولیت ۲۵

گفتار اول: مفهوم مسئولیت ۲۵

۱. مفهوم مسئولیت در لغت ۲۵

۲. مفهوم مسئولیت در اصطلاح ۲۶

گفتار دوم: اقسام مسئولیت ۲۶

۱. مسئولیت اخلاقی ۲۶

۲. مسئولیت حقوقی ۲۷

۳. تفاوت‌های مسئولیت اخلاقی و حقوقی ۲۷

گفتار سوم: اقسام مسئولیت حقوقی ۲۹

۱. مسئولیت کیفری ۳۰

۲. مسئولیت مدنی ۳۰

۳. تفاوت‌های مسئولیت کیفری و مدنی ۳۱

فصل دوم: تعدد یا وحدت مسئولیت مدنی قهری و قراردادی ۳۷

گفتار اول: نظریه تعدد مسئولیت مدنی قراردادی و قهری و تفاوت‌های آن دو ۳۸

۱. تبیین نظریه تعدد مسئولیت قراردادی و قهری ۳۸

۲. تفاوت‌های مسئولیت مدنی قراردادی و قهری ۳۹

گفتار دوم: نظریه وحدت مسئولیت و پاسخ به تفاوت‌های ارائه شده توسط طرفداران نظریه تعدد ۴۳

۱. تبیین نظریه وحدت مسئولیت قراردادی و قهری ۴۳

- ۴۴..... ۲. پاسخ به تفاوت‌های ارائه شده توسط طرف‌داران تعدد مسئولیت
- ۴۷..... (د) پاسخ از شرط عدم مسئولیت
- ۴۸..... (و) پاسخ از خسارت تأخیر تأدیه
- ۴۸..... گفتار سوم: وحدت یا تعدد مسئولیت مدنی در حقوق افغانستان
- ۴۹..... نتیجه

بخش دوم: مبانی مسئولیت مدنی

- ۵۳..... بخش دوم: مبانی مسئولیت مدنی
- ۵۵..... فصل اول: مبانی فقهی مسئولیت مدنی
- ۵۵..... گفتار اول: قاعده لاضرر
- ۵۷..... ۱. نفی حکم
- ۵۷..... ۲. نفی حکم به لسان نفی موضوع
- ۵۸..... ۳. نفی ضرر غیر متدارک
- ۵۸..... ۴. نهی از اضرار به غیر
- ۶۰..... گفتار دوم: قاعده اتلاف
- ۶۲..... گفتار سوم: قاعده تسبیب
- ۶۶..... گفتار چهارم: قاعده ضمان ید
- ۷۰..... گفتار پنجم: قاعده غرور
- ۷۷..... فصل دوم: مبانی نظری مسئولیت مدنی
- ۷۸..... گفتار اول: نظریه تقصیر
- ۸۰..... ۱. توسعه قلمرو مسئولیت قراردادی
- ۸۰..... ۲. اماره قانونی تقصیر
- ۸۲..... ۳. تقصیر نوعی
- ۸۳..... گفتار دوم: نظریه خطر (ریسک)
- ۸۵..... ۱. نظریه خطر نفع (مادی)
- ۸۶..... ۲. نظریه خطر مطلق
- ۸۷..... ۳. نظریه خطر نامتعارف
- ۸۸..... گفتار سوم: نظریه مختلط
- ۹۱..... گفتار چهارم: نظریه تضمین حق
- ۹۲..... ۱. حقوق اقتصادی و معنوی
- ۹۳..... ۲. حق امنیت جسمی و مالی
- ۹۵..... گفتار پنجم: نظریه تضمین جمعی
- ۹۵..... گفتار ششم: نظریه استناد عرفی

گفتار هفتم: مبنای مسئولیت در حقوق افغانستان ۱۰۰

نتیجه ۱۰۵

بخش سوم: ارکان و شرایط مسئولیت مدنی قراردادی

بخش سوم: ارکان و شرایط مسئولیت مدنی قراردادی ۱۰۹

فصل اول: ارکان مسئولیت مدنی قراردادی ۱۱۱

گفتار اول: وجود قرارداد معتبر بین طرفین ۱۱۱

۱. تعهد به عنوان موضوع قرارداد ۱۱۳

۲. تعهد به عنوان اثر قرارداد ۱۱۳

۳. تعهد به عنوان شرط ضمن قرارداد (عقد) ۱۱۴

الف) مفهوم شرط ۱۱۵

بند یک) از حیث صحت و فساد ۱۱۷

اول) شرط صحیح ۱۱۸

دوم) شرط فاسد ۱۱۸

یک) شرط فاسد مفسد ۱۱۹

الف) تنها به منفعت یکی از متعاقدين باشد؛ و ۱۱۹

ب) ضمن عقد معوض گنجانده شده و یا به آن ملحق شود. ۱۱۹

دو) شرط فاسد غیر مفسد ۱۱۹

الف) شرط به نفع هیچ یک از متعاقدين نباشد؛ یا این که ۱۲۰

ب) مقررین به عقد غیر معوض باشد ۱۲۰

سوم) شرط باطل (لغو) ۱۲۰

بند دو) به اعتبار زمان وقوع ۱۲۰

اول) شرط سابق (قبل از عقد) ۱۲۱

دوم) شرط مقارن (ضمن عقد) ۱۲۲

یک) شرط صریح ۱۲۲

دو) شرط ضمنی ۱۲۲

۱. شرط ضمنی واقعی (عقلی) ۱۲۳

۲. شرط ضمنی عرفی ۱۲۳

۳. شرط ضمنی قانونی ۱۲۴

سوم) شرط لاحق (بعد از عقد) ۱۲۴

ج) تعهد به عنوان شرط ضمن عقد لازم ۱۲۵

د) تعهد به عنوان شرط ضمن عقد جایز ۱۲۶

گفتار دوم: نقض تعهد قراردادی (عهد شکنی) ۱۲۹

۱. مفهوم و ماهیت نقض تعهد قراردادی..... ۱۲۹
۲. اقسام نقض قرارداد (عهد شکنی)..... ۱۳۱
- الف) تخلف کلی از ایفای تعهد ۱۳۱
- ب) تخلف جزئی از ایفای تعهد ۱۳۴
- ج) اجرای دیرتر از موعد مقرر ۱۳۵
- د) اجرای زودتر از موعد مقرر ۱۳۸
- ه) اجرای غیر منطبق با قرارداد..... ۱۴۱
- بندیک) عدم انطباق مادی ۱۴۲
- اول) شرایط ماهوی تحقق مسئولیت ناشی از عدم انطباق ۱۴۲
- یک) عدم مطابقت ۱۴۳
۱. عدم مطابقت کیفی ۱۴۳
- ۱-۱. عدم تناسب کالا با استفاده‌ی عرفی از آن ۱۴۳
- ۱-۲. عدم تناسب کالا با استفاده خاص مورد نظر ۱۴۵
- ۱-۳. عدم مطابقت با نمونه یا الگو ۱۴۷
۲. عدم مطابقت کمی ۱۴۹
- ۲-۱. تسلیم کم‌تر از میزان قراردادی ۱۴۹
- ۲-۲. تسلیم بیش‌تر از میزان قراردادی ۱۴۹
۳. عدم بسته بندی و ظرف گذاری مناسب ۱۵۱
- دو) عدم آگاهی مشتری ۱۵۲
- سه) انتساب عدم انطباق به فروشنده ۱۵۳
- دوم) شرایط شکلی برای تحقق مسئولیت ناشی از عدم انطباق ۱۵۵
- یک) بازرسی کالا و مهلت انجام آن ۱۵۶
۱. شیوه‌ی بازرسی کالا ۱۵۶
۲. مهلت بازرسی ۱۵۶
- دو) اعلام عدم مطابقت به بایع ۱۵۸
۱. مهلت اخطار ۱۵۸
- بند دو) عدم انطباق حقوقی ۱۶۰
- اول) قلمرو مسئولیت بایع نسبت به حقوق و ادعاهای ثالث ۱۶۱
- دوم) شرایط بهره‌مندی مشتری از تضمینات عدم مطابقت حقوقی ۱۶۱
- یک. شرایط ماهوی ۱۶۲
- شرط اول: وجود حق یا ادعای شخص ثالث ۱۶۲
- شرط دوم: انتساب حق یا ادعای شخص ثالث به بایع ۱۶۲
- شرط سوم: عدم آگاهی خریدار از حق یا ادعای ثالث ۱۶۳

۱۶۴ دو. شرایط شکلی
۱۶۵ سوم) استثناء بر مسئولیت بایع نسبت به ادعای شخص ثالث
۱۶۵ یک. رضایت مشتری
۱۶۶ دو. شرط عدم مسئولیت توسط بایع
۱۶۶ سه. اخطار ندادن مشتری به بایع
۱۶۷ گفتار سوم: ورود خسارت
۱۶۸ ۱. مفهوم خسارت
۱۶۹ ۲. اقسام خسارت
۱۶۹ الف) خسارت مادی
۱۶۹ بند یک) از بین رفتن مال
۱۷۱ بند دو) محرومیت از سود قابل وصول (عدم النفع)
۱۷۳ اول) دیدگاه فقهای امامیه نسبت به خسارت عدم نفع
۱۷۶ دوم) دیدگاه فقهای حنفی نسبت به خسارت عدم نفع
۱۷۹ بند سه) خسارت تأخیر تأدیه
۱۸۳ ب) خسارت معنوی
۱۸۸ ج) خسارت مختلط
۱۸۹ فصل دوم: شرایط تحقق مسئولیت مدنی قراردادی
۱۸۹ گفتار اول: قابل مطالبه بودن ضرر
۱۹۰ ۱. مسلم بودن ضرر
۱۹۳ ۲. مستقیم بودن ضرر
۱۹۵ ۳. قابل پیش بینی بودن ضرر
۲۰۲ ۴. عدم جبران ضرر به طُرُق دیگر
۲۰۵ گفتار دوم: وجود تقصیر قراردادی
۲۰۵ ۱. مفهوم تقصیر
۲۰۶ ۲. لزوم تقصیر
۲۰۷ الف) مسئولیت مطلق
۲۰۷ ب) تفکیک بین «تعهدات به نتیجه» و «تعهدات به وسیله»
۲۰۹ ج) لزوم احراز تقصیر
۲۱۰ د) نقش تقصیر در حقوق افغانستان
۲۱۲ ۳. بار اثبات تقصیر (عدم ایفای تعهد)
۲۱۲ الف) تعهدات به نتیجه
۲۱۳ بند یک) تعهدات مثبت
۲۱۴ بند دو) تعهدات منفی

۲۱۴ ب) تعهدات به وسیله
۲۱۵ گفتار سوم: انقضای مهلت اجرای تعهد
۲۱۶ ۱. تعیین موعد در ضمن عقد
۲۱۹ ۲. عدم تعیین موعد در ضمن عقد
۲۲۰ گفتار چهارم: مطالبه اجرای تعهد

فهرست منابع

۲۲۹ الف) منابع فارسی
۲۲۹ یک) کتاب‌ها
۲۳۱ دو) مقالات
۲۳۲ سه) پایان نامه‌ها
۲۳۲ ب) منابع عربی
۲۳۲ قرآن کریم
۲۳۶ ج) منابع انگلیسی
۲۳۶ د) قوانین و اسناد بین‌المللی

پیش‌گفتار

پژوهش حاضر بر آن است تا مسئولیت مدنی به ویژه مسئولیت مدنی قراردادی در حوزه حقوق افغانستان را مورد بررسی مسلکی قرارداده و مبانی و عوامل مؤثر در تحقق آن را، به دقت به کاوش گیرد. در این راستا، نخست مفاهیم و اقسام مسئولیت و همچنین تفاوت‌های آن‌ها را بررسی نموده و سپس با تحقیق پیرامون مبانی مسئولیت مدنی در فقه و حقوق به این نتیجه رسیده‌است که در حقوق افغانستان مسئولیت مدنی مبتنی بر نظریه تعدد مبانی مسئولیت است؛ به گونه‌ای که مبنای مسئولیت مدنی قهری، نظریه استناد عرفی عمل زیان‌بار به عامل زیان بوده و مبنای مسئولیت قراردادی «شرط ضمن عقد» می‌باشد.

هم‌چنین، به منظور کاوش پیرامون عوامل مؤثر در تحقق مسئولیت مدنی قراردادی، نخست به بررسی ارکان مسئولیت قراردادی هم‌چون وجود قرارداد معتبر بین طرفین، نقض تعهد قراردادی و ورود خسارت به متعهدله پرداخته و سپس شرایط مسئولیت قراردادی هم‌چون قابل مطالبه بودن ضرر، وجود تقصیر قراردادی، انقضای مهلت اجرای تعهد و هم‌چنین مطالبه اجرای تعهد توسط متعهدله را مورد بررسی محققانه قرارداد و به خوبی تبیین نموده‌است که برای تحقق مسئولیت قراردادی صرف نقض قرارداد و ورود خسارت کافی نبوده و مسئولیت زمانی محقق می‌شود که ضرر مزبور، هنگام انعقاد عقد قابل پیش‌بینی بوده و اثر مستقیم نقض تعهد باشد و علاوه بر آن، متعهد، اجرای تعهد را مطالبه نیز کرده باشد.

تنها پس از احراز موارد مذکور، است که مسئولیت ناشی از نقض قرارداد محقق شده و متخلف قراردادی ملزم است کلیه خسارات ناشی از نقض قرارداد با شمول خسارت عدم‌النفع و خسارت

۱۴ / مسئولیت مدنی (ناشی از نقض قرارداد)

معنوی را، جبران نموده و متعهدله را در وضعیتی قراردهد که اگر قرارداد اجرا می شد در آن وضعیت قرار می گرفت.

عبدالخالق قاسمی

کابل - بهار ۱۳۹۵

مقدمه

بی تردید، قرارداد یکی از مهم‌ترین عناصر تأثیر گذار در تنظیم روابط حقوقی خصوصاً در حوزه اقتصادی است و غالباً روابط حقوقی اشخاص در قالب قرارداد شکل گرفته و اشخاص با اتکا به اصل آزادی قراردادی می‌توانند تعهدات قراردادی خویش و هم چنین آثار و شرایط آن را به دل‌خواه تعیین کرده و از این طریق به اهداف مورد نظرشان دست یابند. ثمره‌ی قرارداد، حقوق و تکالیفی است که برای طرفین ایجاد می‌شود و اخلاق و وجدان انسانی حکم می‌کند که متعاقبین به تعهدات خویش ملتزم بوده و مفاد آن را به دقت اجرا نمایند. حقوق نیز که خود، مبتنی بر اخلاق است به این ندای فطرت انسانی پاسخ مثبت داده و ضمن به رسمیت شناختن تعهدات مزبور، برای آن ضمانت اجرا تعیین کرده است.

اما در مقام عمل، تمام قراردادها طبق معیارها و استانداردهای از قبل تعیین شده به اجرا در نیامده و برخی از آن‌ها در مرحله‌ی اجرا با مشکلاتی هم‌چون خودداری متعهد از اجرای تعهد، تأخیر در اجرا و یا اجرای غیر منطبق با قرارداد، مواجه شده و مفاد آن به درستی محقق نمی‌شود. از آن‌جا که تخلف قراردادی ممکن است موجب ایراد خسارت به متعهدله شده و یا او را از رسیدن به منافع مشروع و مورد انتظارش محروم نماید، لازم است که راه‌کار مناسب برای الزام متعهد به اجرای تعهد و هم‌چنین جبران خسارت ناشی از عدم اجرای آن، وجود داشته باشد، تا ضمن تضمین تعهدات قراردادی، موجب کاستن از دغدغه‌های ناشی از عدم اجرای تعهد، تحکیم روابط قراردادی و امنیت خاطر متعهدله برای رسیدن به اهداف مورد نظر از قرارداد شود تا وی (متعهدله)

در پرتو این اطمینان خاطر بتواند با خیال راحت به انتظار انجام تعهد نشست و مقدمات لازم برای پذیرش موضوع تعهد را فراهم ساخته و هزینه‌های ناشی از آن را تحمّل نماید.

حقوق، یکی از مؤثرترین راه‌کارها برای تحقق اهداف مذکور را، مسئولیت مدنی ناشی از نقض قرارداد و اجبار متعهد به جبران خسارت ناشی از عدم ایفای تعهد می‌داند و حقوق‌دانان معتقدند مسئولیت مزبور نقش بازدارنده و بسیار مؤثری در عدم وقوع تخلفات قراردادی داشته و آمار پیمان شکنی را به طور قابل توجهی کاهش می‌دهد و نقش غیر قابل انکاری در پایداری و استحکام روابط قراردادی و هم‌چنین توسعه تجارت، خصوصاً تجارت بین‌المللی ایفا می‌کند؛ زیرا، یکی از اساسی‌ترین اصول در روابط تجاری که موجب توسعه تجارت می‌شود، اعتماد متقابل طرفین به اجرای تعهدات تعاقدی است و این امر حاصل نمی‌شود مگر با وجود ضمانت اجرای قوی برای عدم انجام تعهد و یکی از مهم‌ترین ضمانت‌اجراها، مسئولیت مدنی قراردادی است که به موجب آن، پیمان شکن ملزم می‌شود کلیه خسارات ناشی از پیمان شکنی خویش را جبران کرده و متعهدله را در وضعیت قرار دهد که اگر قرارداد اجرا می‌شد در آن وضعیت قرار می‌گرفت.

بنابراین، مسئولیت مدنی ناشی از نقض قرارداد، نقش بسیار مؤثری در تحکیم روابط قراردادی داشته و یکی از عوامل بسیار مهم ایجاد امنیت در روابط قراردادی به حساب آمده و زمینه‌ساز توسعه روابط امن حقوقی، خصوصاً در حوزه تجارت بین‌المللی، می‌باشد.

از آن‌جا که مهم‌ترین هدف «مسئولیت مدنی قراردادی» جبران خسارت ناشی از نقض قرارداد و قراردادن متعهدله در وضعیتی است که اگر قرارداد اجرا می‌شد در آن وضعیت قرار می‌گرفت؛ از این رو، سؤال‌های اصلی که تحقیق حاضر در پی پاسخ به آن برآمده، عبارتند از:

۱. مبنای مسئولیت مدنی چه بوده و توجیه‌گر این مسئولیت چیست؟ به دیگر سخن، چرا عهد شکن ملزم به جبران خسارات وارده به متعهدله، می‌باشد؟

۲. آیا مسئولیت مدنی قراردادی و قهری دارای مبانی متفاوت بوده و دو نظام مستقل را به وجود می‌آورند یا این‌که دارای مبنای واحد هستند؟ حقوق افغانستان مبتنی بر کدام نظریه است؟ در صورت ابتنا بر نظریه تعدد مبانی، مبنای مسئولیت مدنی قراردادی چیست؟

۳. عوامل مؤثر در تحقق مسئولیت قراردادی (ارکان و شرایط آن) در حقوق افغانستان، چه بوده و مسئولیت مدنی قراردادی چگونه و با چه شرایط محقق می‌شود؟

۴. در صورت تحقق مسئولیت قراردادی، آیا کلیه خسارات ناشی از عهد شکنی با شمول خسارت

معنوی و خسارت عدم النفع، قابل جبران است یا این که متعهدله تنها خسارات مادی و منافع از دست رفته خویش را می تواند مطالبه کند؟

پی‌رو پرسش های اصلی فوق، پاسخ به سؤالات فرعی زیر نیز اجتناب ناپذیر می نماید:

۱. آیا صرف عدم انجام تعهد مسئولیت ساز است یا این که اثبات تقصیر عهده شکن نیز در تحقق آن نقش دارد؟ اثبات تقصیر به عهده کیست؟

۲. آیا تنها خسارات قابل پیش بینی در حین عقد قابل مطالبه است یا این که خسارات غیر قابل پیش بینی را نیز می توان مطالبه کرد؟

۳. آیا مطالبه اجرای تعهد توسط متعهدله در تحقق مسئولیت قراردادی مؤثر است یا این که صرف عدم انجام تعهد برای تحقق آن کافی است؟
و سؤال های مشابه دیگر.

در راستای پاسخ به پرسش های فوق، فرضیه های تحقیق به صورت زیر ترتیب یافته اند:

۱. مبنای مسئولیت مدنی در حقوق افغانستان، نظریه استناد عرفی است.

۲. حقوق افغانستان، مبتنی بر نظریه تعدد مبانی مسئولیت مدنی قراردادی و قهری، بوده و مبنای مسئولیت قراردادی، «شرط ضمن عقد» است.

۳. مهم ترین عوامل مؤثر در تحقق مسئولیت مدنی قراردادی در حقوق افغانستان، وجود قرارداد معتبر بین متعاقدين، نقض قرارداد مزبور توسط متعهد، ورود خسارت به متعهدله، قابل مطالبه بودن خسارت و انقضای مهلت اجرای تعهد است.

۴. در حقوق افغانستان، کلیه خسارات ناشی از عهد شکنی با شمول خسارت معنوی و خسارت عدم النفع، قابل جبران و مطالبه است.

۵. در حقوق افغانستان، فرض بر تقصیر متعهد قراردادی بوده و صرف عدم انجام تعهد، خود، تقصیر است.

۶. چنان چه در پیش گفته آمد، حقوق افغانستان، مبتنی بر نظریه تعدد مبانی مسئولیت مدنی است، از این رو، تنها خسارت قابل پیش بینی در حین عقد، قابل مطالبه است. در حالی که براساس نظریه وحدت مبانی مسئولیت، خسارت غیر قابل پیش بینی را نیز می توان مطالبه کرد.

۷. در حقوق افغانستان، صرف عدم انجام تعهد برای تحقق مسئولیت کافی نبوده و مطالبه اجرای قرارداد توسط طلب کار، یکی از شرایط تحقق مسئولیت مدنی ناشی از نقض قرارداد است.

گرچه بحث از مسئولیت مدنی، سابقه‌ی طولانی در میان حقوقدانان و صاحب نظران حوزه‌های فقه و حقوق داشته و از دیر باز بحث از مسئولیت مدنی به طور عام و بحث از مسئولیت قراردادی به طور خاص مورد توجه جامعه حقوق در سیستم‌های مختلف حقوقی قرار گرفته و تحقیقات گوناگون به زبان‌های مختلف انجام شده است ولی با کمال تأسف در حوزه‌ی حقوق مدنی افغانستان به دلایل مختلف تألیف و تحقیق قابل استفاده‌ای صورت نگرفته است؛ از این رو، در نگارش این تحقیق جز متن قوانین و مقررات افغانستان، هیچ شرح و تفسیری از آن در دسترس نبوده و این یک چالش بزرگ فراوی نگارنده بوده است. اما علی‌رغم مشکلات موجود، سعی شده است با بهره بردن از مطالعات تطبیقی و تکیه بر اصول کلی فقهی و حقوقی، غموضات و ابهامات مقررات مزبور از فیلتر تحلیل حقوقی عبور داده شده و برداشت صحیحی از آن به عمل آید.

گرچه تحقیق حاضر هم‌چون هر پژوهش دیگر، عاری از عیب و نقص نخواهد بود؛ اما امید است که به عنوان گام ابتدایی در راستای تبیین مقررات مربوط به «مسئولیت مدنی ناشی از نقض قرارداد در حقوق افغانستان»، رسالت خویش را به خوبی انجام داده و مقدمه‌ای شایسته برای تحقیقات اساسی و مسلکی بعدی باشد.

تحقیق حاضر در سه بخش و شش فصل به قرار زیر تنظیم شده است:

بخش اول، که تحت عنوان «کلیات» شکل گرفته، خود، دارای دو فصل می‌باشد. فصل نخست، تحت عنوان «شناخت مسئولیت»، مفاهیم و اقسام مسئولیت و تفاوت‌های آن‌ها را طی چند گفتار مورد بررسی قرار داده است و در فصل دوم تحت عنوان «تعدد یا وحدت مسئولیت مدنی و مبانی نظری آن» تدوین گردیده، نظریه‌های وحدت یا تعدد مبانی مسئولیت قراردادی و قهری و نظریه‌ی پذیرفته شده در حقوق افغانستان، به خوبی مورد بررسی قرار داده است.

در بخش دوم: تحت عنوان مبانی مسئولیت مدنی، در فصل اول، مبانی فقهی مسئولیت مدنی و در فصل دوم مبانی نظری مسئولیت مدنی را مورد بررسی قرار داده و در پایان مبانی مسئولیت در حقوق افغانستان را تبیین نموده است.

بخش سوم، که تحت عنوان «ارکان و شرایط مسئولیت مدنی قراردادی» تنظیم شده عهده‌دار بررسی دقیق و موشکافانه‌ی ارکان و شرایط تحقق مسئولیت قراردادی در حقوق افغانستان، می‌باشد و برای دست یابی به هدف مزبور، مباحث مذکور را به طور مجزا در دو فصل مورد بررسی دقیق قرار داده است، به گونه‌ای که در فصل نخست، ارکان مسئولیت قراردادی همانند وجود قرارداد معتبر

بین طرفین، نقض تعهد قراردادی و ورود خسارت به متعهدله به طور موشکافانه مورد بررسی قرار گرفته و در فصل دوم، شرایط مسئولیت قراردادی هم‌چون قابل مطالبه بودن ضرر، وجود تقصیر قراردادی، انقضای مهلت اجرای تعهد و مطالبه اجرای تعهد توسط متعهدله به تفصیل مورد کنکاش قرار گرفته است.

تحقیق حاضر به روش توصیفی - تحلیلی تدوین گردیده و در گردآوری مطالب از شیوه‌ی تحقیق کتابخانه‌ای استفاده شده است و علی‌رغم کمبود منابع، سعی شده است از کتب و منابع معتبر دست اول به ویژه در مباحث فقهی، استفاده شده و در هر موضوع، پس از مطالعه حقوق افغانستان در صورت نیاز، خصوصاً مواردی که مقررات قانون مدنی افغانستان مخالف آرای مشهور فقیهان مسلمان است، سعی شده است مآخذ مواد مزبور ریشه‌یابی شده و به خوبی، تبیین گردد. هم‌چنین تلاش بر این بوده که از پرداختن به مباحثی که ارتباط مستقیم به موضوع بحث ندارند پرهیز شده و نظم منطقی و پیوند مطالب در حد مطلوب حفظ شود.

امید است که رهاورد این تحقیق بتواند راه‌گشای قضات، وکلا، داوران و جامعه‌ی حقوقی کشور در زمینه «مسئولیت مدنی ناشی از نقض قرارداد» بوده و غموضات و ابهامات موجود در مقررات افغانستان در این‌ساحه را به خوبی تبیین نموده و تصویر شفافی از آن ارائه نماید.